TURLOJIŠKĖS ARCHEOLOGINIS KOMPLEKSAS

Algimantas MERKEVIČIUS

2003 m. VU tęsė Turlojiškės archeologinio komplekso (Kalvarijos sen.) tyrinėjimus, pradėtus 1996 m. (žr. *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 26–29; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 44–46; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 22–23; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 12–13). Tai buvo septintas šio objekto tyrimų sezonas.

2003 m. archeologiniai tyrimai vykdyti rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais. Tyrimų tikslas buvo nustatyti paminkliškumą ir patikslinti vienos iš senovės gyvenviečių teritoriją. Tyrimams pasirinkta didelė, žole apaugusi, apie 300 m skersmens kalva, esanti Turlojiškės archeologinio komplekso P dalyje. Ji yra dešiniajame Kirsnos upės krante, į R nuo upės. Jos viršūnė beveik plokščia. Šiuo metu kalva naudojama gyvuliams ganyti. 2003 m. joje ištirtos 5 perkasos 2–6 bei baigta 2002 m. pradėta tirti perkasa 1. Tyrimai atlikti kalvos P dalyje ir šlaite. Perkasos buvo atmatuotos į P ir Š nuo elektros linijos.

Perkasų 1, 2, 3, 4 ir 6 stratigrafija buvo panaši. Po velėna atsidengė perartas smėlingas tamsiai pilkas juodžemis, po juo buvo maišytas šviesiai pilkas, giliau – šviesiai geltonas, vietomis net balkšvas smėlis, kartais su molio priemaišomis. Kai kur smėlį keitė smulkus žvyras. Tik perkasoje 5, kuri buvo kalvos šlaite, aptiktas ir nestoras durpių sluoksnis.

Perkasa 2 buvo prijungta prie 2002 m. tirtos perkasos 1 V sienelės. Ji – 20x2 m dydžio, orientuota R–V kryptimi. Iš viso perkasoje ištirtas 40 m^2 dydžio plotas, joje kultūrinio sluoksnio nerasta. Tik ties V ir R sienelėmis aptiktos kelios titnago nuoskalos. Dalis nuoskalų pasidengusios patina. Perkasos R dalyje, apie 0,3 m gylyje, išryškėjo tamsiai pilkos smėlingos žemės juostos dalis, kurios plotis buvo nuo 0,2 iki 0,4 m. Šios struktūros storis – apie 0,2 m. Kita šios tamsesnės žemės juostos dalis buvo perkasose 1 ir 6.

Perkasa 3 buvo prijungta prie perkasos 2. Ji – 2x20 m dydžio, orientuota Š–P kryptimi. Jos centrinėje dalyje, ties V sienele, balkšvo smėlio sluoksnyje rastos 3 šalia viena kitos šviesiai pilkos smėlingos žemės dėmės-duobelės. Jas ištyrus nei archeologinių radinių, nei degėsių nerasta, todėl jų chronologija bei paskirtis kol kas neaiški.

Perkasa 4 buvo prijungta prie perkasos 1. Ji – 2x20 m dydžio, orientuota R–V kryptimi. Aptikta apie 30 titnago radinių, daugiausia smulkių nuoskalų ir skeveldrų, smulkių keramikos gabaliukų, molio tinko, keli gyvulių ir paukščių kaulai bei keletas natūralaus gintaro gabaliukų.

Perkasa 5 atmatuota 40 m į P nuo perkasos 1, kalvos P šlaite. Jos dydis – 10x2 m, orientuota Š–P kryptimi. Po velėna buvo durpių ir smėlio sluoksniai. Perkasos Š dalyje, apie 30 cm gylyje, durpių sluoksnyje, aptiktos žmogaus kaukolės dalys ir dantys. Perkasoje taip pat aptikta keli gyvulių kaulai, natūralaus gintaro gabaliukų bei keliolika titnago radinių: skelčių ir nuoskalų.

Perkasa 6 atmatuota į P nuo perkaos 2 ir į V nuo perkasos 1. Ji 8x2 m dydžio, orientuota Š–P kryptimi. Rasta keliolika titnago nuoskalų, skelčių, trikampio formos antgalis, natūralių gintaro gabaliukų bei minėtos tamsiai pilkos smėlingos žemės juostos dalis. Perkasos P dalyje atsidengė ovali tamsiai rudos smėlingos žemės dėmė, tačiau nei radinių, nei

degėsių nerasta. Jos paskirtis ir chronologija kol kas neaiški.

2003 m. baigta tyrinėti 2002 m. tyrinėta perkasa 1. Joje ištirtas 4,5x1,5 m dydžio plotas, iš viso 6,75 m^2, kuriame buvo tamsesnės žemės juosta, neištirta 2002 m. Po tyrimų paaiškėjo, kad minima žemės juosta atsidengė po armeniu, maždaug 0,25–0,3 m gylyje. Ji lenkta, orientuota Š–P kryptimi. P gale ji staiga pasisuka į V. Š–P kryptimi jos ilgis – apie 3,9 m, P dalyje R–V kryptimi ilgis – 1,4 m. „Juostos" plotis – apie 0,2–0,4 m, sluoksnio storis – apie 0,2–0,25 m. Ši žemės juosta buvo sudaryta lyg iš dviejų pagrindinių tamsesnės žemės sluoksnelių su šviesesnės žemės intarpu tarp jų. Juostoje ar netoli jos rasta kelios titnago nuoskalos. Tamsesnės žemės juosta tikriausiai atsirado sunykus įgilintam mediniam statiniui ir preliminariai priskiriama tam pačiam laikotarpiui kaip ir senovės gyvenvietė.

2003 m. tyrimų metu ištirtas 162,75 m^2 plotas. Senovės gyvenvietė pagal jos radinius bei stratigrafiją preliminariai datuojama II tūkst. pr. Kr.

TURLOJIŠKĖ ARCHAEOLOGICAL COMPLEX

In 2003 in the Turlojiškė archaeological complex VU continued the explorations started in 1996. In the southern part of the archaeological complex under investigation since 2002, totally 5 trenches were excavated, along with completion of investigations in trench 1 started in 2002 (total area of 162.75 m^2). Flint finds, raw amber, animal bones, pottery and clay plaster was found in result of explorations. In trench 5 a fragment of human skull was unearthed. Furthermore, some pits without any finds and remains of an oval structure were uncovered. The ancient settlement unearthed in the place under investigation is dated back to the 2nd millennium B.C.

KARAVIŠKIŲ 6-OJI GYVENVIETĖ

Gytis PILIČIAUSKAS

Karaviškių 6-oji akmens ir bronzos amžių gyvenvietė (Varėnos r., Kaniavos sen.) yra Karaviškių k. PR dalyje, buvusio Dubos ežero P krante, limnoglacialinės terasos pakraštyje. Saugomų istorijos ir kultūros vertybių sąrašuose ji vadinama Karaviškių II senovės gyvenviete (A-40). 1997–2001 m. gyvenvietė buvo tyrinėjama paminklosauginiais tikslais. Tyrinėjimų metu paminklo teritorija buvo iššvalgyta šurfais, ardomose vietose iškasti 5 atskiri plotai – iš viso 795 m^2 (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 316; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 32–34; *LA*, V., 1999, t. 16, p. 229–238; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 58–61; *ATL 2000 metais*, V., 2002; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 32–34).

2003 m. archeologiniai tyrinėjimai Karaviškių 6-ojoje gyvenvietėje buvo pratęsti. Juos vykdė LII, finansavo KVAD. 2 m pločio perkasos buvo atmatuotos po elektros perdavimo linija, prie ankstesniais metais pradėtų tyrinėti plotų III ir V kraštų. Iš viso ištirtas 136 m^2 plotas.

Visose perkasose pastebėti tie patys 3 stratigrafiniai sluoksniai. 16–32 cm storio tamsiai pilkas dirvožemis dengė 10–50 cm storio gelsvą (rusvą) smėlį. Baltas smėlis–įžemis slūgsojo 40–80 cm gylyje. Gelsvame smėlyje išryškėjo 25 cm skersmens juosvo